

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

1st Floor, New Administrative Building, Opposite Mantralaya,
Madam Cama Road, Mumbai 400 032,
dated the 31st March 2009

NOTIFICATION

THE REGISTRATION OF POLITICAL PARTIES ORDER, 2009.

An order to provide for the registration of political parties at elections to the local bodies constituted in Maharashtra in pursuance of Parts IX and IXA of the Constitution of India and for matters connected therewith.

No. SEC/2009/CR-49/D-11.—Whereas, the superintendence, direction and control of all elections to local bodies in the State are vested in the State Elections Commission by virtue of the provisions of the Constitution of India and the relevant laws relating to local bodies in the State ;

And whereas, with a view to provide, in the interest of sanctity of elections to the local bodies and in the interest of conduct of such elections in a free, fair, effective and efficient manner, for the registration of political parties and for matters connected therewith, the State Election Commission under its Notification No. SEC/2008/CR-24/D-11, dated 14th May 2008 had issued the Registration of Political Parties and Allotment of Symbols Order, 2008 (as amended from time to time) ;

And whereas, the Commission is satisfied that, it is expedient to amend the said Order ;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred by Article 243-K read with Article 243-ZA of the Constitution of India, the State Election Commission, in supersession of the Registration of Political Parties and Allotment of Symbols Order, 2008, hereby makes the following order :—

1. Short title, extent, application and commencement.—(1) This Order may be called the Maharashtra Registration of Political Parties Order, 2009.

(2) It extends to the whole of the State of Maharashtra.

(3) It shall apply to all elections to local bodies in the State held on party basis. It shall not apply to Village Panchayats elections where elections are held on partyless basis.

(4) It shall come into force with immediate effect.

(5) The political parties already registered under the Registration of Political Parties and Allotment of Symbols Order, 2008, shall be deemed to have been registered under this Order.

PART I

PRELIMINARY

2. Definitions.—In this Order, unless the context otherwise requires,—

(1) " Commission " means the State Election Commission constituted under Article 243-K read with Article 243-ZA of the Constitution of India ;

(2) " Election Commission of India " means the Election Commission of India constituted under Article 324 of the Constitution of India ;

(3) " local body " means,—

(a) a Zilla Parishad or Panchayat Samiti constituted under the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961 ; or

(b) a Municipal Council or Nagar Panchayat constituted under the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965 ; or

(c) a Municipal Corporation constituted under the Mumbai Municipal Corporation Act, 1888 ; or City of Nagpur Corporation Act, 1948 ; or the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949.

(4) " paragraph " means a paragraph of this Order ;

(5) " recognised political party " means a political party recognised by the Election Commission of India as a National Party or as a State Party under the Election Symbols (Reservation and Allotment) Order, 1968 (as amended from time to time) and also registered with the Commission ;

(6) " registered political party " means a political party registered with the Commission ;

(7) "State" means the State of Maharashtra;

(8) Word and expressions used but not defined in this Order, but defined in any State Act for the time being in force, or the rules made thereunder, shall have the meanings respectively assigned to them in those Acts and Rules.

PART II

REGISTRATION OF POLITICAL PARTIES

3. Registration of Political Parties.—(1) Any association or body of individual citizens calling itself a political party, or a political party already registered with the Election Commission of India, and intending to avail itself of the provisions of this Order, shall make an application to the State Election Commission for its registration as a political party for the purposes of elections to local bodies in the State. The application should be in proforma as provided in Annexures I or II, as the case may be, and it shall be accompanied by a declaration as provided in Annexure III.

(2) Every application under sub-paragraph (1) shall be signed by the General Secretary/Chairman/President of the association or body or political party or Chief Executive Officer of the association or body or political party by whatever name known and presented to the Secretary to the Commission or sent by registered post:

Provided that in case of recognised Political Party it may be signed by any State Level office bearer as mentioned in above paragraph.

(3) Every such application shall contain the following particulars, namely:—

(a) the name of the association or body or political party;

(b) location of its head office;

(c) the address to which letters and other communications meant for it should be sent;

(d) the names of its President, Secretary, Treasurer and other office-bearers and copy of resolution of their election;

(e) the numerical strength of its members and if there are categories of its members, the numerical strength in each category. The existing numerical strength should be 150 minimum. The names of the members and recently certified details about their registration in electoral rolls should be enclosed.

(f) whether it has any local units (branches); if so, at what levels;

(g) whether it is represented by any office-bearers or members in any of the local bodies in the State; if so, their number and particulars relating to the office they are holding and the local body concerned;

(h) whether it has already registered itself as a political party with the Election Commission of India, and if so, whether it is recognised as a National Party or a State Party:

Provided that in case of recognised political Party the details as mentioned at (a), (b), (c), (d) and (h) shall only be required. But these parties shall provide the address of their office at the State Level.

(4) (a) The application under sub-paragraph (1) above shall be accompanied by a copy of the memorandum, or rules and regulations of the association or body by whatever name called, duly signed by the President, Secretary and three other founder members, and such memorandum or rules and regulations shall contain a specific provision that the association or body shall bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law established, and to the principles of socialism, secularism and democracy, and would uphold the sovereignty, unity and integrity of India:

Provided that in case of a recognised political party a copy of the memorandum or rules and regulations may be signed by any three members of executive committee of the political party at the National or State Level.

The memorandum rules and regulations shall also contain the democratic procedure by which the President, Secretary, Treasurer and other office-bearers shall be elected and their term of office.

(b) In the case of a political party already registered with the Election Commission of India, the application shall be accompanied by the documentary evidence of its registration with the Election Commission of India, particulars of Symbol and a certified copy of the party constitution, by whatever name called.

(5) The application shall also be accompanied by a declaration to the effect that the applicant has read and understood the provisions of this Order and that the political party sought to be registered by him shall abide by the provisions of this Order.

(6) The application shall be accompanied by a demand draft of Rs. 5,000 (Rupees Five Thousand only) payable at Mumbai drawn in favour of Assistant Commissioner, State Election Commission, Maharashtra, Mumbai.

(7) The Commission may call for such other particulars, as it may deem fit, from the association or body or political party.

(8) After considering all the particulars as aforesaid in its possession, and any other necessary and relevant factors and after giving the representatives of the association or body or political party, a reasonable opportunity of being heard, the Commission shall either register the association or body or political party, as a political party for the purposes of this Order, subject to such restrictions and conditions as may, by order, be specified by the Commission ; or may take a decision not so to register it ; and the Commission shall communicate its decision to the association or body or political party :

Provided that, no association or body or political party shall be registered as a political party under this sub-paragraph unless the memorandum or rules and regulations of such association or body or the constitution of the political party conform to the provisions of sub-paragraph (4) above.

(9) (i) Before registering a political party under this order a notice shall be published in the *Maharashtra Government Gazette* indicating therein the name and address of the political party, its President and Symbol proposed to be allotted, if any, and calling for objections, if any, for such registration from the general public :

Provided that in case of a recognised political party, no such notice needs to be published.

(ii) If no objection is received within 30 days from the date of publication in *Maharashtra Government Gazette* as specified in sub-para (i) above, it shall be competent for the State Election Commission to register the political party as proposed in the notice.

(iii) If any objection is received, the State Election Commission may consider the same and in case it is found to be flimsy, it may reject the same and register the political party ; if on the other hand, the State Election Commission considers that the objection is *prima facie* genuine, then the same shall be communicated to the applicant and his remarks shall be called for. After receipt of the remarks, the Commission may either decide the matter on merits on the basis of the records available or it may give personal hearing to the parties concerned and take a decision thereafter. The decision of the State Election Commission shall be final.

(iv) Every Association or Body of individual citizens making an application under this order for registration of political party shall take care to see that the name of the political party proposed to be registered should not resemble the name of a political party which is already registered with the State Election Commission, thus giving rise to a confusion in the minds of the general public. Where the State Election Commission is either *suo moto* or no objections received from the general public considers that the name of a political party sought to be registered is similar to that of a political party already registered, it shall be competent to the Commission to reject the application. It shall, however, be open to the applicant to make a fresh application by changing the name of the political party and any such application will be examined *de-novo* as if it is a new application. The decision of the State Election Commission shall be final.

(10) After an association or body or political party has been registered as a political party as aforesaid,—

(a) any change in its name, head office, office-bearers, address or in any other material matters shall be communicated to the Commission without delay :

Provided that before making any change in its name, permission from the Commission shall be taken accordingly :

(b) such association or body or political party shall maintain true accounts of its income and expenditure, and particularly maintain separate accounts for the expenditure incurred in connection with local body elections, indicating details of the expenditure incurred on the general publicity of the party, and candidate-wise expenditure incurred for promoting the election of specific candidates set-up or supported by the party in various elections to local bodies ;

(c) a copy of the annual audited accounts of the party and a copy of the income-tax returns filed under the law for the relevant year shall be filed in the office of the Commission within a period of one year after the end of the relevant financial year ;

(d) the provision of the Model Code of Conduct for Local body Elections issued from time to time by the Commission should be observed ;

(e) the directions and instructions of the Commission, given from time to time, with a view to furthering the conduct of free, fair and peaceful election or safeguarding the interests of the general public and electorate in particular should be followed.

4. Cancellation of registration of political party.—(1) Notwithstanding in this order, if the Commission, either *suo motu*, or upon an application received in that behalf, has a reason to believe that,—

(a) a registered party is not complying with the provisions of this Order ; or

(b) that the Model Code of Conduct for the elections of local bodies (as amended from time to time) is not being observed in toto, or

(c) that the directions and instructions issued by the Commission from time to time, for the conduct of free, fair and peaceful elections and for safeguarding the interests of the general public and electorate in particular are not complied with, or

(d) defiance is shown to the Model Code of Conduct and instructions thereof,

The Commission, after considering all available facts and circumstances of the case and after giving such party a reasonable opportunity of showing cause in respect of the action proposed to be taken against it, if satisfied that the explanation given by the Party is not sufficient, it may cancel the registration of such party and remove its name from the list of registered political parties.

(2) If a registered political party makes an application to the Commission for cancellation of its registration and if the Commission is satisfied that such proposal is passed by majority of the members of that party, the Commission may cancel the registration of such political party.

5. Powers of Commission to issue instructions.—The Commission, may issue instructions and directions,—

(a) for clarification of any of the provisions of this order ;

(b) for removal of any difficulty which may arise in relation to the implementation of any such provisions ; and

(c) in relation to any matter with respect to the registration of political parties, for which this Order makes no provision or makes insufficient provision, and provision is in the opinion of the Commission necessary for the smooth and orderly conduct of elections.

ANNEXURE-I

PROFORMA OF APPLICATION FOR REGISTRATION AS A POLITICAL PARTY

(for Recognised Political Parties)

To,

The Principal Secretary/Secretary,
State Election Commission,
1st Floor, New Administrative Building,
Opp. Mantralaya, Madam Cama Road,
Mumbai 400 032.

Sir,

It is requested that ..... (Name of the Political Party) may be registered as a Political Party under the Maharashtra Registration of Political Parties Order 2009 of the State Election Commission, Maharashtra. The particulars required under that Order are furnished as under :—

- (1) Name of the Political Party ;
- (2) The Address of its Head Office ;
- (3) The Address of its office at State level ;
- (4) The Address to which letters and other communications should be sent ;
- (5) The names of its President, Secretary, Treasurer and other office bearers.

(2) Following documents/particulars are enclosed—

(i) A demand draft of Rs. 5,000 (Rupees Five Thousand only) on account of processing fee drawn in favour of the ' Assistant Commissioner, State Election Commission, Maharashtra, Mumbai ' and payable at ' Mumbai '.

(ii) A copy of party Constitution/Memorandum, Rules and Regulations duly signed by any three members of the Executive organ of the Political Party at the National or State level. It has in it a specific provision that the party shall ' bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law established and to the principles of socialism, secularism and democracy and would uphold the sovereignty, unity and integrity of India.

It also provides for the democratic procedure by which the President, Secretary, Treasurer and other office bearers shall be elected and their term of office.

(iii) Documentary evidence of its registration with the Election Commission of India and a copy of notification showing allotment of symbol (if symbol is allotted).

(iv) A Declaration as specified in Annexure III.

Yours Faithfully,

Place :

Date :

General Secretary/Chairman/
President of the Party.

ANNEXURE-II

PROFORMA OF APPLICATION FOR REGISTRATION AS A POLITICAL PARTY

(for Association/Body/Political party other than Recognised Political Parties)

To,

The Principal Secretary/Secretary,
State Election Commission,
1st Floor, New Administrative Building,
Opp. Mantralaya, Madam Cama Road,
Mumbai 400 032.

Sir,

It is requested that ..... (Name of the Association/Body/Political Party) may be registered as a Political Party under the Maharashtra Registration of Political Parties Order, 2009 of the State Election Commission, Maharashtra. The particulars required under that Order are furnished as under :—

- (a) Name of the Association/Body/Political Party ;
- (b) The Address of its Head Office ;
- (c) The Address of its Office at State level ;
- (d) The Address to which letters and other communications should be sent ;
- (e) The names of its President, Secretary, Treasurer and other office bearers with a copy of Resolution of their election.
- (f) The numerical strength of its Members and if there are categories of its Members, the numerical strength in each category ;
- (g) The names of at least 150 Members, their category and recently certified details about their names in electoral roll ;
- (h) Whether it has any branch (local unit) ; if so at what level ?
- (i) Whether it is represented by any office bearer or members in any of the local bodies in the State ; if so, their number, names of such local bodies and number of such members in each these bodies ;
- (j) Date of formation of the Association/Body/Political party ;
- (k) The principles on which the association/Body/Political party is based ;
- (l) The policies, aims and object, pursued or seeks to pursue ;
- (m) Its programme, functions and activities for the purpose of carrying out its principles, policies, aims and objects.

(2) Following documents/particulars are enclosed—

(i) A demand draft of Rs. 5,000 (Rupees Five Five Thousand only) on account of processing fee drawn in favour of the ' Assistant Commissioner, State Election Commission, Maharashtra, Mumbai ' and payable at Mumbai.

(ii) A copy of party Constitution/Memorandum, Rules and Regulations duly signed by any three members of the Executive organ of the Political Party at the National or State level. It has in it a specific provision that the party shall bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law established and to the principles of socialism, secularism and democracy and would uphold the sovereignty, unity and integrity of India.

It also provides for the democratic procedure by which the President, Secretary, Treasurer and other office bearers shall be elected and their term of office.

(iii) A Declaration as specified in Annexure III.

Yours Faithfully,

Place :

Date :

General Secretary/Chairman/
President of the Party.

ANNEXURE-III

PROFORMA OF DECLARATION

DECLARATION

To,

The Principal Secretary/Secretary,
State Election Commission,
1st Floor, New Administrative Building,
Opp. Mantralaya, Madam Cama Road,
Mumbai 400 032.

I, ... (Name of the Applicant) on behalf of
..... (Name of the Association/Body/Political party) do hereby declare
that I have read and understood the provisions of the Maharashtra Registration of Political Parties
Order, 2009 and the abovementioned party in the event of its registration as a political party by
the State Election Commission, Maharashtra shall—

(1) bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law established and
to the principles of socialism secularism and democracy and would uphold the sovereignty,
unity and integrity of India ;

(2) observe and abide by the provisions of the Model Code of Conduct issued by the
State Election Commission, Maharashtra, for Local Body Election as amended from time to
time, and the provisions of this Order ;

(3) follow or carry out the lawful directions and instructions of the Commission given
from time to time with a view to furthering the conduct of free, fair and peaceful elections or
safeguarding the interests of the general public and electorate in particular ;

(4) convey to the State Election Commission, Maharashtra without delay about any
change in the name of the party address of its head office and state office, names of its office
bearers at National and State level or any other material matters ;

Any change in the name of the party shall be made after obtaining prior permission of
the State Election Commission, Maharashtra ;

(5) inform the State Election Commission, Maharashtra and concerned Returning
Officers appointed for elections to local self governing bodies in the State, the names and
specimen signatures of the authorised persons who would intimate names of candidates set
up by the political party.

I further declare that the information submitted by me is true to the best of my knowledge
and belief and that nothing material has been concluded therefrom.

Sd/-

Place :

Date :

General Secretary/Chairman/
President of the Party.

NAND LAL,
State Election Commissioner,
Maharashtra.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, पहिला मजला, मादाम कामा रोड, मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक ३१ मार्च २००९

आदेश

महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, २००९.

भारतीय संविधानाच्या भाग नऊ व नऊ (अ) अनुसार गठित महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी निवडणूक चिन्हांचे आरक्षण व वाटप व इतर अनुषंगिक बाबींविषयीचे आदेश.

क्रमांक एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का. ११.—ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाने राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्यातील पंचायती व नगरपालिकांच्या निवडणुका घेणे व अशा निवडणुका मुक्त, निःपक्षपातीरूपेणे, पारदर्शकतेने आणि प्रभाविपणे पार पाडण्याच्या दृष्टीने राजकीय पक्षांना चिन्हांचे विनिर्देश, आरक्षण, निवड व वाटप यासंबंधी व इतर अनुषंगिक बाबींची तरतूद करणे आवश्यक झाल्यामुळे; राज्य निवडणूक आयोगाने, आदेश क्रमांक एसईसी/जीइएन. २०००/सीआर-६०/का-१०, दिनांक २९ सप्टेंबर २००६ रोजी निर्गमित केलेले, महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण वाटप) आदेश, २००६ अन्वये (त्या आदेशात वेळोवेळी सुधारणा केल्यानुसार) राज्यातील पंचायती व नगरपरिषदांच्या निवडणुकांसाठी निवडणूक चिन्हांचे आरक्षण व वाटप याबाबत आणि त्यासंबंधी इतर तरतुदी केल्या आहेत ;

आणि ज्याअर्थी, सदर आदेशामध्ये काही सुधारणा करणे आवश्यक आहे अशी आवोगाची खात्री झाली आहे.

त्याअर्थी, आता, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद-२४३ के व २४३ झेडए व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ (१९६२ चा महा. ५) च्या कलम ९अ व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद (निर्वाचक गट व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ (१) व महाराष्ट्र पंचायत समिती (निर्वाचक गण व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ (१), मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ चा मुंबई तीन) च्या कलम १८-ए चे पोट-कलम (४), मुंबई प्रगत महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९) च्या कलम १४ चे पोट-कलम (४), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (१९५० चा सी.पी. एन्ड बेरार २) च्या कलम ९ ब चे पोट-कलम (४) व महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महा. ४०) च्या कलम १०-ए चे पोट-कलम (४) महाराष्ट्र नगर परिषद व नगरपंचायत निवडणूक नियम, १९६६ च्या नियम १६ चे पोट-नियम (१) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारान्वये व याबाबत सहाय्यभूत होणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचे व जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निवडणुकी संबंधीचे आरक्षण व चिन्हांचे वाटपासंबंधीचे अगोदरचे सर्व आदेश अधिकृत करून राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र याद्वारे खालील आदेश देत आहे.---

१. संक्षिप्त नाव, व्याप्ती, प्रयुक्ती व प्रारंभ.— (१) या आदेशास महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, २००९ असे म्हटले जाईल.

(२) त्याची व्याप्ती संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यभर राहिल व जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगरपरिषद व नगरपंचायतीच्या निवडणुकांना तो लागू राहिल.

(३) सदर आदेश महाराष्ट्र शासन राजपत्राने प्रसिद्ध होईल त्या तारखेपासून अमलात येईल.

२. व्याख्या व निर्वाचन.— या आदेशात संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(१) “आयोग” म्हणजे भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये गठित राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र ;

(२) “निर्वाचन क्षेत्र” म्हणजे जिल्हा परिषदेचा मतदार गट, पंचायत समितीचा मतदार गण व महानगरपालिकेचा, नगरपरिषदेचा किंवा यथास्थिती नगरपंचायतीचा प्रभाग ;

(३) “लढविण्यात येणारी निवडणूक” म्हणजे ज्या निवडणुकीत जिल्हापरिषद मतदार गट, पंचायत समिती मतदार गण व महानगरपालिका, नगरपरिषद किंवा नगरपंचायतीचा प्रभाग जेथे सार्वत्रिक अथवा पोट-निवडणुकांसाठी मतदान घेण्यात येते अशी निवडणूक ;

(४) “निवडणूक” म्हणजे सार्वत्रिक निवडणूक किंवा पोट-निवडणूक ज्यास हे आदेश लागू आहेत ;

(५) “सार्वत्रिक निवडणूक” म्हणजे हा आदेश लागू झाल्यानंतर राज्यात जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगरपरिषद किंवा नगरपंचायती स्थापन करण्याच्या प्रयोजनाकरिता घेतलेली कोणतीही सार्वत्रिक निवडणूक ;

(६) “स्थानिक स्वराज्य संस्था” म्हणजे,—

(अ) महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ अन्वये गठित जिल्हा परिषद किंवा पंचायत समिती ;

(ब) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ अन्वये गठित नगरपरिषद किंवा नगरपंचायत ;

(क) मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ अन्वये गठित मुंबई महानगरपालिका ;

नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ अन्वये गठित नागपूर महानगरपालिका ; किंवा

(इ) मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अन्वये गठित करण्यात आलेली कोणतीही महानगरपालिका ;

(७) "मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष" म्हणजे भारत निवडणूक आयोगाद्वारे काढण्यात आलेल्या निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, १९६८, आणि त्यात वेळोवेळी करण्यात आलेल्या सुधारणा अन्वये राजकीय पक्ष म्हणून मान्यता मिळालेला आणि तसेच राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदविण्यात आलेला राष्ट्रीय पक्ष किंवा राज्यस्तरीय पक्ष ;

(८) "नोंदणीकृत राजकीय पक्ष" म्हणजे आयोगाकडे नोंदणी करण्यात आलेला भारतीय नागरिकांचा संघ/समूह.

(९) या आदेशात वापरलेले परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व वाक्यप्रयोग यांना राज्यातील सध्या अस्तित्वात असणाऱ्या कोणत्याही अधिनियमात किंवा त्याअन्वये तयार केलेल्या नियमांद्वारे जे अर्थ दिले असतील तेच अर्थ प्राप्त होतील.

३. चिन्हांचे वाटप.— लढविण्यात येणाऱ्या प्रत्येक निवडणूकीत, निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराला या आदेशातील तरतुदीनुसार चिन्हांचे वाटप करण्यात येईल, व एकाच स्थानिक स्वराज्य संस्थेची निवडणूक लढविणाऱ्या वेगवेगळ्या उमेदवारांना वेगवेगळ्या चिन्हांचे वाटप करण्यात येईल.

४. चिन्हांचे वर्गीकरण.— (१) या आदेशाच्या प्रयोजनार्थ चिन्हे आरक्षित असतील किंवा मुक्त असतील.

(२) या आदेशात अन्यथा तरतूद असेल त्या व्यतिरिक्त आरक्षित चिन्ह हे मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत उमेदवारांसाठी आरक्षित असेल.

(३) आरक्षित चिन्हांव्यतिरिक्त इतर चिन्हे ही मुक्त चिन्हे असतील.

५. नोंदणीकृत राजकीय पक्षांचे वर्गीकरण.— या आदेशाच्या प्रयोजनांकरिता व आवश्यकतेनुसार आयोग विनिर्दिष्ट करील अशा इतर प्रयोजनांकरिता राजकीय पक्ष हा मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष किंवा अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष असेल.

हा आदेशाच्या प्रयोजनांकरिता "अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष" याचा अर्थ, मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाव्यतिरिक्त, आयोगाकडे नोंदविण्यात आलेला कोणताही पक्ष असा आहे.

६. राष्ट्रीय पक्ष आणि राज्य पक्ष यांच्यातर्फे उभ्या केलेल्या उमेदवारांसाठी चिन्हांची निवड व वाटप.— (१) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणूकीला मान्यताप्राप्त राष्ट्रीय पक्षाद्वारे उभा करण्यात आलेल्या उमेदवारास भारत निवडणूक आयोगाद्वारे त्या पक्षाकरिता आरक्षित केलेल्या चिन्हाची निवड करता येईल व त्याचे त्यांना वाटप करण्यात येईल आणि इतर कोणतेही चिन्ह दिले जाणार नाही.

(२) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणूकीला मान्यताप्राप्त राज्य पक्षाद्वारे उभ्या करण्यात आलेल्या उमेदवारास, जरी तो पक्ष राज्यातील पक्ष असो किंवा नसो, भारत निवडणूक आयोगाद्वारे त्या पक्षाकरिता आरक्षित केलेल्या चिन्हांची निवड करता येईल व त्याचे त्यांना वाटप करण्यात येईल आणि इतर कोणतेही चिन्ह दिले जाणार नाही.

परंतु असे की, महाराष्ट्र राज्यात राज्य पक्ष म्हणून मान्यताप्राप्त असलेल्या पक्षास त्यांच्याकरिता आरक्षित असलेले चिन्ह देण्यात येईल.

परंतु आणखी असे की, जर महाराष्ट्र राज्याबाहेरील एकापेक्षा अधिक राज्यांतील मान्यताप्राप्त राज्य पक्षाकरिता विविध राज्यात समान चिन्हे आरक्षित करण्यात आली असतील तर राज्य निवडणूक आयोग अशा राज्य पक्षांपैकी ज्या पक्षाचा, महाराष्ट्र राजकीय पक्षांची नोंदणी आदेश, २००९ च्या परिच्छेद ३ नुसार नोंदणीसाठी अर्ज राज्य निवडणूक आयोगाकडे प्रथम प्राप्त झाला असेल, फक्त त्याच पक्षाला त्या आरक्षित चिन्हांचे वाटप करील व त्यानंतर नोंदणी अर्ज करणाऱ्या इतर राज्य पक्षांना त्यांच्यासाठी आरक्षित असलेल्या चिन्हांव्यतिरिक्त इतर चिन्हांचे वाटप करील.

(३) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणूकीत, मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाद्वारे निवडणूकीला उभा करण्यात आलेल्या उमेदवारांव्यतिरिक्त कोणत्याही इतर उमेदवारास, जरी अशा निवडणूकीत अशा पक्षाद्वारे निवडणूकीला उमेदवार उभा केला नसेल तरी अशा पक्षाकरिता आरक्षित करण्यात आलेल्या चिन्हांची निवड करता येणार नाही किंवा वाटप केले जाणार नाही.

७. पूर्वी राष्ट्रीय किंवा राज्यस्तरीय मान्यताप्राप्त पक्ष असलेल्या व आता अमान्यताप्राप्त असलेल्या पक्षांनी उभ्या केलेल्या उमेदवारांना चिन्ह वाटपासंदर्भात द्यावयाची सवलत.— जर एखादा पक्ष आता अमान्यताप्राप्त पक्ष असेल, तथापि निवडणूकीच्या तारखेच्या घोषणेपूर्वी ६ वर्षे अगोदर असा पक्ष राष्ट्रीय किंवा महाराष्ट्रातील राज्यस्तरीय पक्ष म्हणून मान्यताप्राप्त होता अशा पक्षाने उभ्या केलेल्या उमेदवारांना जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निवडणूकांमध्ये, त्या पक्षास, तो पक्ष ज्यावेळी राष्ट्रीय किंवा राज्यस्तरीय पक्ष म्हणून मान्यताप्राप्त पक्ष होता, त्यावेळी जे चिन्ह आरक्षित केलेले होते, त्या पक्षाचे चिन्ह राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या मुक्त चिन्हांच्या यादीमध्ये नसले तरी ते चिन्ह आरक्षित करण्याबाबतची सवलत खालील अटीच्या पूर्ततेनंतर देता येईल :—

(क) राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूकीचा कार्यक्रम जाहीर केल्यापासून एक आठवड्याच्या आत अशा पक्षाने त्यांच्यातर्फे उभ्या करण्यात येणाऱ्या उमेदवारांना आरक्षित चिन्ह मिळावे म्हणून आयोगाकडे अर्ज सादर केलेला असावा.

(ख) अशा उमेदवाराने त्यांच्या नामनिर्देशन पत्रामध्ये तो संबंधित पक्षातर्फे उभा असल्याबाबतची घोषणा केलेली असून, त्याने ह्या आदेशाच्या परिच्छेद ९ मधील तरतुदीची पूर्तता केलेली असावी.

(ग) अशाप्रकारे चिन्ह वाटप करण्याकरिताची विनंती अमान्य करण्यासाठी कोणतेही संयुक्तिक कारण नाही, असे राज्य निवडणूक आयोगाचे मत असेल :

परंतु उपरोक्त परिच्छेदामध्ये काहीही नमूद असले तरी, यापूर्वीच एखाद्या राष्ट्रीय किंवा राज्यस्तरीय पक्षासाठी चिन्ह राखीव ठेवण्यात आले असेल, तर या परिच्छेदातील तरतुदी लागू होणार नाहीत.

८. नोंदणीकृत राजकीय पक्षाद्वारे उभ्या केलेल्या उमेदवारांद्वारे किंवा इतर उमेदवारांद्वारे चिन्हांची निवड व चिन्ह वाटप.—

(१) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणुकांस मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांनी उभ्या केलेल्या उमेदवारांब्यतिरिक्त उभ्या राहिलेल्या कोणत्याही उमेदवारास वा परिच्छेदात यानंतर नमूद केलेल्या तरतुदीनुसार, आयोगाद्वारे मुक्त चिन्हे म्हणून विनिर्दिष्टित केलेल्या चिन्हांपैकी एका चिन्हाची निवड करता येईल व त्यानुसार वाटप करण्यात येईल.

(२) अशा निवडणुकीत एका उमेदवाराद्वारे जर एका मुक्त चिन्हाची निवड करण्यात आली, तर निवडणूक निर्णय अधिकारी/निवडणूक अधिकारी यांनी त्या चिन्हाचे उमेदवारास वाटप करावे व इतर चिन्ह देऊ नये.

(३) जर अशा निवडणुकीत अनेक उमेदवारांद्वारे एकाच मुक्त चिन्हाची निवड करण्यात आली आणि जर वा अनेक उमेदवारांपैकी केवळ एक उमेदवार नोंदणीकृत राजकीय पक्षाद्वारे उभा केला असेल आणि उर्वरित अपक्ष उमेदवार असल्यास, निवडणूक निर्णय अधिकारी ते मुक्त चिन्ह नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवारास देईल आणि इतर कोणासही नाही. जर वा अनेक उमेदवारांपैकी दोन किंवा अधिक नोंदणीकृत राजकीय पक्षांचे उमेदवार असतील आणि उर्वरित अपक्ष उमेदवार असल्यास, निवडणूक निर्णय अधिकारी चिठ्ठ्या टाकून कोणत्या नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवारास ते मुक्त चिन्ह द्यायचे ते ठरवील आणि ज्या उमेदवारांची चिठ्ठी येईल, त्या उमेदवारास त्या मुक्त चिन्हाचे वाटप करेल आणि इतर कोणासही नाही.

९. एखाद्या उमेदवारास नोंदणीकृत राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केल्याचे केव्हा समजले जाईल.— या आदेशाच्या प्रयोजनार्थ एखाद्या उमेदवारास राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केल्याचे केव्हा समजले जाईल जेव्हा,—

(१) उमेदवारानी त्याबाबत नामनिर्देशनपत्रात तशी घोषणा केलेली असेल तर,

(२) (अ) संबंधित मतदारसंघाच्या निवडणूक निर्णय अधिकार्यास व संबंधित जिल्हाधिकार्यास किंवा यथास्थिती महानगरपालिका आयुक्ताना तशी लेखी सूचना देण्यात आलेली असेल,—

(एक) उक्त लेखी सूचना ही महाराष्ट्र जिल्हा परिषद निर्वाचक विभागाच्या निवडणुकीच्या प्रयोजनासाठी विहित केलेल्या महाराष्ट्र जिल्हा परिषद (निर्वाचक विभाग व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ नुसार विहित केलेल्या नमुना “दोन अ” व “दोन ब” नुसार पाठविण्यात यावी ;

(दोन) उक्त लेखी सूचना ही पंचायत समिती निर्वाचक गणाच्या निवडणुकीच्या प्रयोजनार्थ विहित केलेल्या महाराष्ट्र पंचायत समित्या (निर्वाचक गण व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ नुसार विहित केलेल्या नमुना “दोन अ” व “दोन ब” नुसार पाठविण्यात यावी ;

(तीन) महानगरपालिका, नगरपरिषद, नगरपंचायती यांच्या निवडणुकीच्या बाबतीत उक्त लेखी सूचना व सूचनापत्र जिल्हाधिकारी किंवा यथास्थिती महानगरपालिका आयुक्त यांना जोडपत्र एक व जोडपत्र दोन मध्ये विनिर्दिष्टित केल्याप्रमाणे पाठविण्यात यावी.

(ब) उक्त सूचनापत्रावर, पक्षाच्या अध्यक्ष, सचिव किंवा अशी सूचना पाठविण्यास अधिकृत केलेल्या पक्षाच्या अन्य पदाधिकार्याने, शाईने अथवा बॉलपेनने स्वाक्षरी केलेली असेल. अशा सूचना पत्रावर प्रतिलेख सही असलेली अगर रबर स्टॅम्पची सही असलेली अगर अन्य प्रकारे सही असलेले चालणार नाही. तसेच फॅक्सने अगर अन्य प्रकारेही सूचनापत्र पाठविता येणार नाही. अशा कुठल्याही अन्य प्रकाराने पाठविण्यात आलेली सूचनापत्रे जिल्हाधिकारी अगर निर्वाचन अधिकारी यांनी स्वीकारू नये ;

१०. चिन्हांची सूची असलेली अधिसूचना.— आयोग, महाराष्ट्र शासन राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या, एक किंवा अधिक अधिसूचनाद्वारे खालील माहिती विनिर्दिष्टित करील.—

(अ) राष्ट्रीय पक्ष

(ब) राज्यस्तरीय पक्ष

(क) इतर राज्यातील राज्यस्तरीय पक्ष आणि त्यांच्यासाठी राखून ठेवलेली चिन्हे

(ड) मुक्त चिन्हांची यादी.

जोडपत्र १

राजकीय पक्षांनी पुरस्कृत केलेल्या उमेदवारांची नावे कळविण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात आलेल्या व्यक्तीबाबत छावण्याचे सूचनापत्र.

(केवळ महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निवडणुकांसाठी लागू)

प्रति,

(१) महानगरपालिका आयुक्त, ... महानगरपालिका

(२) जिल्हाधिकारी, ... जिल्हा

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी,

प्रभाग क्र. .... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगरपंचायत निवडणूक.

विषय :— सार्वत्रिक / पोट निवडणूक ..... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगर पंचायत,
जिल्हा .....

चिन्ह वाटपासाठी उमेदवारांची नावे कळविण्याचे दृष्टीने व्यक्तींना प्राधिकृत करणेबाबत.

महोदय;

मी, याद्वारे ..... हा पक्ष, जो राष्ट्रीय मान्यताप्राप्त पक्ष / राज्यस्तरीय मान्यताप्राप्त पक्ष/नोंदणीकृत अमान्यताप्राप्त पक्ष असून, वरील निवडणुकांसाठी सदर पक्षाद्वारे पुरस्कृत केलेल्या उमेदवारांची नावे कळविण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तींची नावे खालीलप्रमाणे कळवू इच्छितो :—

सूचनापत्र पाठविण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीचे नाव/व्यक्तीची नावे	पक्षामध्ये धारण करित असलेले पद	प्रभाग क्र. .... महानगरपालिका, नगरपरिषद, नगर पंचायत बाबत प्राधिकृत
(१)	(२)	(३)

२. वर नमूद केलेल्या व्यक्तींची/व्यक्तींच्या नमुना स्वाक्षण्या खालीलप्रमाणे आहेत :—

(१) श्री. .... यांची

नमुना स्वाक्षरी

(अ) ..... (ब) .....

(क) .....

(२) श्री. .... यांची

नमुना स्वाक्षरी

(अ) ..... (ब) .....

(क) .....

११. सूचना देण्याचे आयोगाचे अधिकार.— आयोग खालील बाबतीत सूचना व निदेश देऊ शकेल :—

(अ) या आदेशातील कोणत्याही तरतुदी बाबतच्या स्पष्टीकरणाकरिता ;

(ब) अशा कोणत्याही तरतुदीची अंमलबजावणी करण्याच्या संबंधात उत्पन्न झालेल्या कोणत्याही अडचणी दूर करण्याकरिता ;

(क) निवडणूक इच्छे आरक्षित ठेवणे व राजकीय पक्षांना त्यांचे वाटप करणे या संबंधात ह्या आदेशात तरतूद करण्यात आली नसेल किंवा करण्यात आलेली तरतूद अपूर्ण असेल तेव्हा ; आणि निवडणुका सुरळीत व सुस्थितीत पार पाडण्यास आयोगास आवश्यक वाटतील अशा योग्य त्या तरतुदी करणे आवश्यक आहे असे आयोगाचे मत झाल्यास.

(३) श्री ..... यांची

नमुना स्वाक्षरी

(अ) ..... (ब) .....

(क) .....

आपला विश्वासू,

अध्यक्ष/सचिव.

(शाईची अथवा बॉलपॉइंट पेनची स्वाक्षरी)

पक्षाचे नाव

पक्षाची मुद्रा

(सील)

ठिकाण :

तारीख :

टीप:—सदर सूचनापत्रावर पक्षाचे अध्यक्ष, सचिव अथवा अशी सूचना पाठविण्यास अधिकृत केलेल्या पक्षाच्या अन्य पदाधिकार्यांची शाईने अथवा बॉलपॉइंट पेनने स्वाक्षरी केलेली असतवी.

जोडपत्र २

राजकीय पक्षांतर्कें पुरस्कृत करण्यात आलेल्या उमेदवारांची नावे कळविणारे सूचनापत्र
(केवळ महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या निवडणुकांसाठी लागू)

प्रति

- (१) महानगरपालिका ..... आयुक्त, महानगरपालिका
(२) जिल्हाधिकारी, ... जिल्हा
(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी,
प्रभाग क्र. .... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगरपंचायत.
विषय :- ..... महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत निवडणूक,
जिल्हा ..... उमेदवार उभे करणेबाबत.

महोदय,

..... पक्षांतर्कें प्रभाग क्रमांक ..... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगरपंचायत ..... या
सार्वत्रिक / पोट निवडणुकीमध्ये उभे करण्यात आलेल्या उमेदवारांची नावे मी खालीलप्रमाणे कळवू इच्छितो :-

प्रभागाचे नाव/क्रमांक	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराचे नाव	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराच्या वडिलांचे/पतीचे नाव	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराच्या पोष्टाचा पत्ता	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराचे नामनिर्देशन छाननीमध्ये रद्द झाल्यास त्याची जागा घेणाऱ्या पर्यायी उमेदवाराचे नाव	पर्यायी उमेदवाराच्या वडिलांचे/पतीचे नाव	पर्यायी उमेदवाराचा पोस्टाचा पत्ता
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)

आपला विश्वासू,

ठिकाण :

नावे कळविण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या
व्यक्तीचे नाव व स्वाक्षरी.

तारीख :

(शाईची अथवा बॉलपॉइंट पेनची स्वाक्षरी)

पक्षाचे नाव

पक्षाची मुद्रा

(सील)

टीप:- (१) सदर सूचनापत्रावर पक्षाचे अध्यक्ष, सचिव अथवा अशी सूचना पाठविण्यास अधिकृत केलेल्या पक्षाच्या अन्य पदाधिकार्यांची शाईने
अथवा बॉलपॉइंट पेनने स्वाक्षरी केलेली असावी.

(२) सदर सूचनापत्र नामनिर्देशनपत्रे दाखल करण्याच्या शेवटच्या दिवशी दुपारी ३-०० वाजेपर्यंत निवडणूक निर्णय अधिकारी सांचेकडे पोहोचविणे
आवश्यक आहे.

नन्द लाल,

राज्य निवडणूक आयुक्त,

महाराष्ट्र.